

livé – 22 *na zdržanie* k dodržení, k zachování; *nepoostáva nám* nezůstává nám, není – 23 *podobná* vhodná, náležitá – 24 *bychom nedokonalí* nesplnili bychom; *kusy* články, požadavky – 25n. *První... druhé... třetí (atd.)* za první, za druhé, za třetí atd. – 26 *abychom neslušeli* abychom nepříslušeli, nepatřili, nebyli podrobeni; *sbožie* statky, majetek; *sme osáhli* zabrali jsme – 27 *sme obholdovali* přiměli jsme k dávkám, poplatkům; *abychom sobě osobili* abychom si přivlastnili, přisvojili – 28 *dali bychom o sobě řeč* způsobili bychom, že by se o nás šířila řeč, pověst – 29 *sme se nezasadili a bojovali* nezasadili jsme se a nebojovali jsme – 30 *jedne* jen – 31 *o lakomstvie* o zisk – 33 *proti vysazení* proti ustanovení, zřízení – 39 *bychom se zkazili* zničili bychom se – 40 *na druhého sáhaje* čině násilí, ubližuje druhému – 42 *neřádóm* zlořádům – 42-43 *hřiechóm zjevným...* *bychom miesto dali* připustili bychom veřejné hříchy – 44 *by kazily* rušily, zamezovaly by; *by miesto měli* trvaly, existovaly by – 47 *vyskytnúti* vystřičiti; *potřeby* potřebné věci (dovážené) – 48 *staveny* zadrženy – 49 *artikuluov* článků – 50 *na úraz a na ohyzdu* na pohoršení a na potupu – 54 *přepuštěním* dopuštěním; *za chvíli* chvíli, nějaký čas – 56 *převáléme* válkou, bojem přemůžeme – 57 *zbití* pobití

58 *podlé světa* z hlediska světa, ciziny; *prorozumějme sobě* pochopme – 63 *nevýmluvné* nevýslovné; *nenabyté* nenahraditelné – 66 *rovného* přiměřeného, slušného, spravedlivého; *to...* *nepohrzejme* tím nepohrdejme – 69 *jsú sobě* *vyzdvihli* povýšili si – 69-70 *jim...* *přehovéli* strpěti jim, zachovati se k nim shovívavě – 71 *na smrt* *nasazují* vydávají na smrt – 73 *rovnému* tomu, o čem je řeč, témuž – 76 *večas* (m. *vetčas*) v tento čas, nyní

POLITICKÉ LISTY

Listy politického rázu byly za husitství předním prostředkem diplomatických styků a zápasů. Plnily zpočátku do jisté míry i úlohu novin, které se později od politických listů odštěpily jako relativně samostatný útvar (o nich viz zde na s. 472). Protože politické listy byly významnější než zprávy ryze soukromého rázu, zachovaly se pochopitelně hojněji než dopisy soukromé, ale i tak jejich zachování je leckdy jen náhodné. To platí i pro rozsáhlou korespondenci Oldřicha z Rožmberka, věrného stoupence římské politiky a krále Zikmunda. Ta dnes udivuje svým neobyčejným bohatstvím, ale – přesto, že pan Oldřich ve svém postavení jakéhosi jihočeského krále jistě zaujal v soudobé korespondenci přední místo po kvantitativní stránce – dojem její hojnosti je třeba z veliké části přičíst tomu, že listy jiných vynikajících lidí z první třetiny 15. století neměly tak příznivé podmínky k zachování a byly ničeny.

(LIST KRÁLE ZIKMUNDA OLDŘICHOVI Z ROŽMBERKA)

Jihočeský velmož Oldřich z Rožmberka spolu s jinými českými katolickými šlechtici uzavřel v říjnu 1424 pod tlakem husitské moci proti vůli krále Zikmunda úmluvu s husitskými stranami. Zikmund přikazuje Oldřichovi ustoupit od úmluvy a útočí proti ní z politických a stavovských důvodů – poukazuje na to, že příslušníci vysoké šlechty se ponižují uzavíráním dohod s neurozenými „kacíři“.

Sigmund, z božie milosti rímský král, po vše časy rozmnožitel říše a uherský, český etc. král.

Urozený věrný milý! Vzali sme list Tvój s těmi priepisy úmluv těch, kteréž jste učinili, a ty sme se pány vážili. Jehožto se i s nimi velmi divíme
5 i želáme, že ste se tak mladě druhé straně dali podtrhnúti a oklamati a v také věci dali se uvésti, ješto jsú proti vaší duši, cti i proti všemu křesťanství i proti nám.

A zvláště u prvním artikuli, jakož píšete, že tuto zemi Českú z nároku křivého chcete očistiti, a druhé, kudy by tato koruna česká bohdá nevinně
10 ohyžděná a narčená bezprávně od takových neřádnych pověstí mohla očistěna býti: v tom rozuměj, že je z jich zlostí očiščujete a je nevinný vyznáváte, a sami se u vinu kladete, že ste proti nim křivě činili. Item že ste položili sněm v jich moc do Kúríma na středopostie a sami ste se udělali súdci viery křesťanské, kterážto vám nepřileží, aniž moci ani práva máte,
15 byste písmo svaté dělili, jsúce lajkové, než že stě to sobě k větčí potupě učinili. Item o klejt etc., že máte klejtovnie listy na rathúze v Praze položiti vám i hostem, kteříž by měli k tomu slyšení přijeti: ohlédajte, kteréké bezpečenstvie tu jmáte od takových lidí, když tam přijedete, aby se vám i s těmi, ktož tam s vámi pojedú, něco horšieho nepřihodilo; a také kde ty
20 mistry vezmete, aby tam s vámi jeli, neb jest nepodobná věc, aby kto tam jeti měl a rokovati o vieru křesťanskú v moci kacieřské. A divíme se tomu, že tak z vašich práv dáte se vyvésti, aby vás měštěné a chlapi súdili. Item zavazujete se, když by druhá strana k obraně proti cizozemcóm vojensky táhla, že na vašem sboží mají potřebu bráti, a kterýž by zámek neb posádka
25 v České zemi naše strany konečně v těch úmluvách nechtěl státi od ohlášenie vašich úmluv ve čtyřech nedělých neb ty chtěl rušiti, takového k tomu máte pripraviti a přitisknúti etc. To se nynie dobře shledalo, neb vy tam spolu rokujíte s kacieři, oni na nás a na syna našeho, markrabí moravského, táhli a tiem se posílili, že na vás žádné péče neměli, nébrž i lidé vaši, jakož
30 rozumieme, na to s nimi táhli.

Tomu můžeš rozuměti, že ten zápis a ty úmluvy jsú u plně proti nám, proti všem našim služebníkóm, věrným křesťanóm a proti všemu křesťanství. Neb s kacieři mienite je tisknúti a pomáhati kacieřóm; a jiných mnoho kusov neřádnych, nepoctivých, nehodných a nekřesťanských proti viere,
35 proti řádu křesťanskému i také proti vašemu řádu a svobodám tu sme shledali, ješto se u plně k vaší záhubě i k nenabyté hanbě chýlé; ty sme pro dlúhost opustili a nemohli sme všech psáti. A jiného nemóžem znamenati, jestliže ty úmluvy dokonáte, že se všemu křesťanství ohyzdíte a věčně toho nenabude. Protož zdáť se nám, radíme i prikazujem, abyste z těch úmluv,
40 kterakž koli móžete, vynikli a jich nekonali pro žádnú věc. A lépe jest i poctivějie nepodobný slib zrušiti, nežli ty úmluvy, ješto jsú proti bohu i cti, dokonati.

Dán v Tatě den svatého Šimoniše a Judy, království našich uherského etc. v 38., římského v patnáctém a českého v pátém létě.

45

Nobili Ulrico de Rozemberg,
consiliario nostro fideli dilecto

Ad mandatum domini regis
Michael, prepositus Boleslaviensis

1 *rozmnožitel*: viz zde na s. 75 pozn. k ř. 3 – 3 s *těmi přiepisy* s těmi opisy, přepisy; *úmluv*: úmluvy ve Zdicích byly sjednány asi 1. října 1424 mezi pražany a tábory z jedné strany a stranou katolickou z druhé strany tak, aby se bez ohledu na krále Zikmunda konalo hádání mezi kněžími i mistry obou stran v polovině března 1425 v Kouřimi – 4 *ty sme se pány vážili* ty jsme spolu s pány hodnotili; *jehožto se... divíme i želáme* čemuž se divíme a čehož litujeme – 5 *mladě* nezrale, nemoudře, ukvapeně; *podtrhnúti* podvésti, obelstít

8 u *prvním artikuli* v prvním článku; z *nároku* z nařčení – 9 *druhé* za druhé; *kudy* jak – 10 *ohyžděná* pomluvená, zhanobená – 11 *z jich zlostí* z jejich nepravostí, špatností; *je nevinny vyznáváte* vyznáváte, že jsou nevinni (tj. husité) – 12 *sami se u vinu kladete* sami na sebe svalujete vinu; *křivě* nespravedlivě; *item* (lat.) rovněž, dále – 13 *ste položili* určili, ustanovili jste; *v jich moc*: tj. do města, které ovládají; *na středopostie* naprostřed postní doby, tj. asi 15. března – 14 *nepřileži* nenáleží, nepřisluší – 15 *byste dělili* abyste posuzovali – 16 *o klejt* pokud jde o průvodní list; *klejtovnie listy* průvodní záruční listy; *na rathúze* na radnici – 17 *ohlédajte* uvažte, posuďte; *bezpečensvie* bezpečnost – 20 *nepodobná* nenáležitá, neslušná, nevhodná – 22 *z vašich práv dáte se vyvésti* dáte se připraviti o svá práva; *chlapí* sedláci, neurození lidé, poddaní – 24 *na vašem sboží* na vašich statcích; *potřebu* věci potřebné k živobytí – 25 *státi* setrvati – 27 *připraviti a přitisknúti* přivésti a přinutiti – 28 *markrabí moravského*: Albrechta Rakouského, Zikmundova zetě – 29 *táhli*: bylo to tažení, na němž Žižka zemřel 11. října 1424 u Přibyslavi; *na vás žádné péče neměli* neohlíželi se na vás

31 u *plně* úplně, zcela, v plné míře – 33 *tisknúti* potlačovati, utiskovati – 33-34 *mnoho kusov neřádnych, nepoctivých, nehodných* mnoho článků proti řádu, cti, důstojnosti – 36 *ješto se... k nenabyté hanbě chýlé* které vedou k nenapravitelné hanbě – 37 *znamenati* pozorovati, zjišťovati – 38 *dokonáte* splníte; *se ohyždíte* zhanobíte se, zošklívíte se – 39-40 *věčně toho nenabude* už nikdy se to nenapraví, neodčiní – 40 *kterakž koli* jakkoli; *abyste vynikli* abyste se vymkli; *abyste jich nekonali pro žádnú věc* abyste je neplnili v žádném případě – 41 *poctivějie* čestnější; *nepodobný* nenáležitý, neslušný, nevhodný

43 *v Tatě*: Tata, hrad římského původu (Theodatum) poblíž Komárna v dnešním Maďarsku; *den svatého Šimoniše a Judy*: 28. října 1424 – 45n. *Ad mandatum...*: na rozkaz pana krále Michael, probošt boleslavský; *Nobili Ulrico...*: urozenému Oldřichovi z Rožmberka, rádci našemu věrnému milému

(LIST OLDŘICHA Z ROŽMBERKA KRÁLI ZIKMUNDOVI)

List z října 1425 ukazuje, jak vojenská síla i politická taktika husitů vnášela rozkol do řad jejich protivníků. Oldřich z Rožmberka si v dopise stěžuje Zikmundovi, že katolíci nepřátelé husitů jsou nejednotní a nenesou rovnoměrně tíhu boje.

Rožmberk obviňuje i krále z toho, že nedodrží své závazky, a dozrává, že se rožmberští vojáci museli uchýlit ke skrytému a záškodnickému boji proti husitské přesile.

Jakož mi Tvá milost píše, abych příměří neměl, račiž věděti, žeť jeho nemám aniž miením mieti; a žeť lidi v mém kraji shánějí, a já jim toho bráně velikú škodu pro to беру. Aniž ještě těch peněz, kteréž mi Tvá milost u Vratislavi odkázala, mám; pro kteréžto veliké škody беру, tak že již s těmi škodami sobě neviem konce. A také rač věděti, žeť na mně sjezdu žádají, chtěje ke mně, kdež bych jim kázal, přijeti. Protož mám-li či nic to učiniti, rač mi dáti věděti. A prosím Tvé milosti, aby na mě svú pomocí jakožto na služebníka svého ráčil zpomenúti, neb já nechtě Tvé milosti starati veliké škody беру, ufaje Tvé milosti jakožto pánu svému, že mně z té núzi již ráčíš pomoci; nebť mi jest od nepřátel velmi těžko. Také posielal sem niekoľiko listuov a poslové druží sú zjímáni a druží sú Tvé milosti došli, a Tvá milost mi neodpověděla, tak že já vždy toho rozkázanie od Tvé milosti očekávám, jinak nemieně než jako služebník Tvé milosti učiniti. Také rač věděti, žeť sú takměř najmocnější v Plzenště hradové příměří učinili, těch nejmenuje; Tvá milost se dobře toho uptá. Než lépe by bylo, máme-li váleti, abychom příměří nedělajíc společně váleli. Také vždy se bojím, by mě neosočili k Tvé milosti. Prosím, bylo-li by co toho, jakož sem i prvé často prosil, aby neráčil věřiti, neb jsem hotov, z čehož by mi vinu dali, vyvésti se a před Tvú milostí státi, a že bohdá jinak neučiním, než jako služebník Tvé milosti. Také žeť tak znamenitě jako prvé nepřátelóm pro jich velikú silu nemohu překážeti, tak mnoho jako prvé lidí nemaje, než což jedině kradí mohú okolo vojsky i také jinde, kázal sem překážeti. Byť je věšeli jako prvé zjevně, nesmieme, než podtají, kohož lapie, utopie aneb umořie.

1 abych příměří neměl: král psal Oldřichovi 12. října 1425, aby s tábory nedodržel příměří a aby je zadržel v tažení na pomoc Třebíči; tato odpověď je asi také ještě z října 1425 – 2 v mém kraji: tj. bechyňském; shánějí sbírají (tj. husité) – 5-6 sjezdu žádají žádají, abychom se sešli – 9 starati působiti starosti; ufaje doufaje, věře – 14 v Plzenště na Plzeňsku; příměří učinili: při míru vožickém 18. října 1425 uzavřelo s pražany i s tábory příměří 22 pánů a zemanů s 13 hrady, mezi nimi s Karlštejnem a s Křivoklátem – 15 se dobře toho uptá snadno se na to doptá, se to doví – 16 váleti válčiti, bojovati – 17 k Tvé milosti před Tvou Milostí – 18-19 z čehož by mi vinu dali z čeho by mě obvinili – 19 vyvésti se ospravedlniti se – 20 znamenitě významně, značně – 22 kradí kradmo, potají, skrytě; byť je věšeli aby je věšeli – 23 nesmieme neodvažujeme se; podtají potají, tajně

(LATINSKÝ LIST PROKOPA HOLÉHO)

List Prokopa Holého z května 1434, adresovaný hejtmanu sirotčího vojska Prokopovi Malému (Prokúpkovi), byl po roztržce, k níž došlo mezi sirotky a tábory při návratu z výpravy do Uher, výzvou k společnému boji proti reakční síle panského

vojska a pražské strany. Násilným převratem v pražském Novém Městě, který provedla reakce nedlouho předtím, byla ohrožena sama podstata revolučního hnutí. List je výrazem bojového odhodlání radikálních husitů spíše podstoupit rozhodný boj než se smířit s kompromisy. Vojska sirotků a táborů se pak spojila u Sedlčan a odtud táhla k Lipanům.

Bratru Prokopu Malému, správci sirotčího vojska atd.

Pán náš všemohoucí, jenž po bouřích dává klid a po zármutku své opět utěšuje, budiž s Tebou, bratře v Kristu, mně nad jiné milý! Věz, že se z dopuštění božího falešní páni s Pražany staroměstskými obořili na milé naše bratry, měšťany novoměstské; některé zabili a město na nich dobyli, jak jsme viděli. Proto zdá se nám, abyste nechajíce všeho vyrazili od Plzně k Sedlčanům. Čapek totiž shromažďuje veliké vojsko a my z Tábora bohda podobně. Neboť lépe jest nám umřít nežli nepomstít nevinnou krev našich milých bratří, úkladně vylitou.

Buďte s bohem vědouce, že on své po trestu opět utěšuje.

Prokop Holý

4 *falešní páni s Pražany staroměstskými*: míněna panská jednota a konzervativní patriciát Starého Města; jde o dobytí Nového Města 6. května 1434 – 6 *od Plzně*: sirotčí polní vojsko za vedení Prokopa Malého leželo tehdy před Plzní – 7 *Čapek*: Jan Čapek ze Sán, sirotčí hejtman, sbíral vojsko ve východních Čechách

Poznámky ediční

Satiry a invektivy

Pašije šlapanických loupežníků

Lat. skladba *Passio raptorum de Šlapanic secundum Bartoš, tortorem Brunensem* je zapsána v rkpe pražské UK III E 27, fol. 61a-63a (dříve byla součástí konvolutu několika rukopisných textů s edicí *Valeria Maxima, Epitomata*, 1609, sign. 7 C 34). Odtud ji podle přepisu J. Golla vydal s paralelním českým překladem a s historickými poznámkami Fr. Šujan, *Sborník historický* 3, 1885, 245-252, 301-303 (s četnými nedostatky v edici i v překladu). – Podle rkpu přeložil Z. Tyl.

Viklefská mše

Lat. text mladší viklefské mše otiskl Fr. Palacký, *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges II*, Praha 1873, s. 521-522. – Literatura: Z. Nejedlý, *Dějiny husit. zp.*, 2. vyd. III, Praha 1955, s. 369-374; tam i o rozdílu této mladší verze od starší verze z r. 1410; V. Novotný, *M. Jan Hus I/1*, Praha 1919, s. 112n. – Český překlad R. Urbánka upravil B. Ryba.

Poslání městu Praze

Lat. text *Poslání městu Praze* otiskl z rkpu melckého K. Höfler, *Geschichtschreiber der husit. Bewegung in Böhmen II*, Vídeň 1865, s. 311-319. – Literatura: